

Stav pacienta, ktorého práve priviezli na úrazové oddelenie jednej z veľkých bakuských nemocníc, bol veľmi vážny.

Pacienta v bezvedomí viezli na transportnom lôžku stredom sporo osvetlenej chodby, ktorá sa tiahla pozdĺž celého poschodia. Mierili do operačnej sály v druhom krídle budovy. Sprevádzali ho dve ženy v bielych plášťoch a dvaja muži, tiež v bielom. Popri lôžku kráčal aj samotný chirurg – vychudnutý, sivovlasý, nevysoký muž, ktorý sa od svojich kolegov odlišoval zdržanlivosťou, panovačným výrazom na prísnej tvári a mimoriadne čistým plášťom.

Ak v tomto obvyklom výjave z nemocničného života bolo niečo príznačné, niečo, čo mohlo pôsobiť nemiestne, tak to bola tragikomickosť výzoru a správania človeka, ktorý pacienta do nemocnice dopravil. Tento nevysoký, nervózny muž, ktorý mohol mať okolo päťdesiatpäť, šesťdesiat rokov, s drobnou tváričkou, ktorá akoby ani nepatrila k jeho okrúhlemu brušisku, pobehoval okolo doktora a stále opakoval jedno a to isté:

– Pán doktor, drahý pán doktor... zabili ho. Aký to človek, a oni ho za bieleho dňa zbili, zničili. Jerevanskí Azerbajdžanci to spravili, pán doktor, jerazovia. Zo päť, šesť chlapov, jerazov... Sukini synovia, títo utečenci, vôbec si nevážia ľudí, pán doktor. Ani herci pre nich nič neznamenajú, ani básnici, ani spisovatelia. Stačí, ak sa povie, že niekto je Armén, a je to. Hneď ho zhodia na zem a rozdupú ako divé zvery. Na kusy ho potrhajú, nikto sa nesmie čo i len priblížiť... Hovorím im: nebite ho, ten muž predsa nie je Armén, je to náš človek, syn nášho národa, jeho hrdosť a svedomie. Myslíte, že ma vypočuli?! Ani mi nedovolili, aby som sa predstavil. Tak ma koplí do boku, že som tam na

mieste div dušu nevy pustil. Aha, tu ma kopli, pán doktor, do pravého boku. Doteraz ma to bolí...

Doktor nevelmi rozumel, o čom rozpráva človek, ktorý priviezol pacienta. Možno tomu ani nechcel rozumieť. A možno ani nepočul, čo bez prestávky húdol ten nervózny, smiešny muž, ktorý si uviazal na károvanú hnedú košeľu žltú kravatu. Dobrý pozorovateľ by si však všimol, že doktor sa z času na čas usmial popod fúzy. A to nie preto, že každé slovo, každé gesto človeka, ktorý doviezol pacienta, znamenalo novú komickú situáciu. Skôr to bolo preto, že plavovlasý muž ležiaci na lôžku bol vychudnutý a nápadne vysoký. Možno mu protikladný výzor týchto dvoch pripomenul najsmutnejšie stránky príbehu Dona Quijota a Sancha Panzu.

Keď podišli k dverám operačnej sály, postavil sa jeden z mužov v bielom plášti smiešnemu človeku so žltou kravatou do cesty.

– Nehajte ho, – povedal doktor. – Očividne má toho veľa na srdci. Nech sa vyzpráva.

Operačná sála bola oveľa menšia ako chodba, napriek tomu však išlo o priestrannú miestnosť s vysokým stropom a obrovskými oknami. Operačný stôl stojaci uprostred pripomínal plachtou prikryté lôžko, na ktorom viezli pacienta. Dvaja muži v bielych plášťoch, ktorí viezli lôžko s pacientom, teraz pacienta nadvihli, preložili ho na tento stôl, a keď si pohľadom od doktora vypýtali dovoľenie, mlčky opustili sálu.

– Peroxid! – zavelil chirurg sestrám a vyhrnul si rukávy. – Dóneste ho, očistite mu tvár. – Pozrel sa na pacienta zaliateho krvou, ticho zanaďával, obrátil sa na jeho spoločníka a spýtal sa: – Kto mu to urobil?

– Predsa som vám to, pán doktor, povedal: jerazovia. Prekliati utečenci, ktorí prišli z Arménska. Nielenže mu dotĺkli celú tvar. Ešte ho aj zvalili na zem a ako divoké zvery ho bili do brucha. Ešteže som stihol dobehnúť. Ráno som sa vybral do mesta, trochu sa prevetrať. Vychádzam z toho prekliateho námestia, ktoré volajú

Parapet, a vidím, ako pri fontáne zo päť, zo šesť fúzatých darebákov niekoho bije. A ľudia stoja bokom a mlčky sa prizierajú... – Zrazu sa zháčil. Neprestával hýbať perami, ale zdalo sa, že slová sa dostali len po ohryzok, a nie ďalej.

– Pán doktor, peroxid už nemáme, – povedala ospravedlňujúco čo najtichším hlasom jedna zo zdravotných sestier. (Jedna bola staršia, druhá bola celkom mladá.)

– Lieh by tam ešte mal byť, – odvetil chirurg bez veľkej nádeje.

– Už nemáme ani ten, pán doktor. Všetko, čo tam bolo, sa včera minulo.

– Dobre teda, tak ho umyte vodou. Nedávajte tam veľa mangánu. – Doktor si pri umývadle stojacom v rohu izby umyl ruky mydlom, potom podišiel k operačnému stolu a postavil sa pred neho. – Vyzlečte mu všetko, čo má na sebe. Nechajte ho len v spodnej bielizni.

Tvár, nos, brada, golier oranžovej vlnenej košeľe a cípy modravého saka pacienta zaliala sýtočervená krv, ale on ležal na stole tak pokojne, akoby tam, na námestí s čudným názvom Parapet, nebili jeho, ale jeho najúhlavnejšieho nepriateľa. Tuho spal, i keď z hrude sa mu občas vydrali zachrípnuté stony. Nielenže spal, podľa všetkého sa mu snívali ešte aj sny, pričom sa zdalo, že tieto sny ho nesmierne blážia.

Kým ženy umývali z pacientovej tváre zaschnutú krv, doktor mu kontroloval pulz. Potom sestry pacienta vyzliekli a on sa ho pustil pozorne prehliadať. Vyzeralo to, akoby sám sebe hlásil, v akom je stave, alebo akoby to niekomu diktoval:

– Dva stehy na dolnú peru. V čeľustnej oblasti zlomeniny nepozorujeme. Dve vyklbeniny na ľavej ruke: v lakti a zápästí. Vyklbené sú dva prsty na pravej ruke: palec a prostredník. Ťažký svalový úraz na ľavej nohe. Zlomenina kolenného jablčka pravej nohy. Na chrbte, hrudnom koši, chrbtici sme nezaznamenali nijaké vážne anomálie. Na lebke zlomeniny nepozorujeme. – Doktor sa odmlčal, opäť zlostne zanaďoval. – Otras mozgu! – Z nejakého dôvodu to povedal nahlas

a po rusky. Potom vytiahol z vrecka nohavíc vreckovku, pomaly si zotrel pot z čela a opäť po rusky dodal: – Beštiálne ho zmlátili!

Po každom lekárovom slove sa dal z tváre človeka, ktorý pacienta priviezol, prečítať všetok jeho strach, všetka bolesť a trápenie. Horko-ťažko sa premáhal, aby sa nerozvzlykal. Keď doktor skončil s prehliadkou pacienta, už to nevydržal, rozplakal sa usedavo ako dieťa, ktorému ublížili.

Jedna zo žien v bielych plášťoch, čo stáli pri operačnom stole (tá mladšia), sa tiež rozplakala. Staršia sestra takisto zosmutnela a zarmútené pokývala hlavou. Aj lekárovi prišlo muža ľúto. Začal ho chlácholiť:

– Ale no tak, predsa nebudete plakať... Nie je to nič hrozné. Za pätnásť dní bude váš priateľ ako nový, tak ho ponaprávam, že bude ako rybička. – Zvesil hlavu, zamyslel sa, potom ju znovu zdvihol a s istou dávkou opatrnosti sa spýtal:

– Hovoríš teda, že tento človek je Armén?...

Náš komický hrdina začudovane vypučil oči.

– A vy ho azda nepoznáte?... Naozaj nepoznáte Sadaja Sadyglyho? Pýchu azerbajdžanského divadla?! Umelca číslo jeden?! Naozaj nepoznáte tohto veľkého majstra, pán doktor? Ani v televízii ste ho nevideli?... Veď aj mňa ste iste neraz videli v televízore, pán doktor. Len ste si ma asi nezapamätali... Nüvariš Karabachly, známy herec účinkujúci v komických rolách. Nemusíte vedieť, kto som. Nemám vám to za zlé. Ale niet človeka, ktorý by nepoznal Sadaja Sadyglyho. Veď nikto na celom svete tak nezahral Hamleta, Othella, Ajdyna<sup>1</sup>, Kefliho Iskandara<sup>2</sup>.

– Ja som vás spoznala hneď, – povedala s neskrývanou hrdosťou mladá sestrička.

– Obidvoch som vás často vídala v televízii, – pridala sa jej staršia kolegyňa a nevedno prečo sa zatváрила koketne. – Pán doktor Farzani za to nemôže. Žil vyše tridsať rokov v Moskve, len pred necelými troma rokmi sa vrátil do Baku.

Keď umelec pochopil, prečo doktor nespoznal ani jeho, ani Sadaja Sadyglyho, ihneď sa upokojil. To, že sestričky, ktoré ich ihneď spoznali, to nedali na seba znať, si Nüvariš Karabachly vysvetlil tak, že sa určite báli, či im to doktor nebude mať za zlé.

Nüvariš Karabachly sa dovätípil, že lekár nevenoval pozornosť ničomu z toho, čo povedal. Možno bol priveľmi zamyslený. A možno nedokázal od nervozity nájsť potrebné slová. Preto sa pokúsil, nakoľko to len bolo možné, sústrediť a začal ešte raz, jednoduchšie a stručnejšie zhrnul, čo sa stalo na Parapete.

– Pán doktor, bolo to takto. Šiel som dnes po meste. Koľko bolo hodín, to vám presne nepoviem, mohlo byť desať, azda jedenásť. Na Parapete je také miesto s fontánou – už ste ho určite videli. Zrazu sa vám práve odtiaľ ozval strašlivý krik. Akoby niekto vyl. Ukázalo sa, že to kričí akýsi starý Armén. Išiel si kúpiť chleba a dostal sa do rúk jerazom. Tak ako bol, v domácom oblečení... A v papučiach. Kým som sa k nim priblížil, stihli už toho nešťastníka zabiť a hodiť do fontány. Oči mal otvorené, pán doktor, a hľadel priamo na mňa. Osobne som nevidel, ako ho zabili. Tí, ktorí tam stáli už dlhšie, hovorili, že Arména najprv hodili do fontány, rovno do tej ľadovej vody. Bol to starý človek, nemohol zostať vo vode. Chcel z nej vyliezť. A títo mládenci stáli na kraji fontány a kopali doňho, až kým ho na smrť neukopali. A Sadaj Sadygly, nech mu Pán Boh pomáha, je večný smoliar. Ako by sa inak ocitol o takom čase na tom prekliatom mieste?... Nevydržal to, tak veru! Je to predsa umelec, humánný človek. Srdce mu nedalo. Vrhol sa úbožiakovi na pomoc. A odkiaľ mali tí jerazovia vedieť, kto je a čo je? Sú to cudzinci, nie sú tunajší. A tak si mysleli, že je Armén a vrhli sa naňho ako divé zvery. Keby som prišiel čo i len o minútu neskôr, poslali by ho rovno za starým Arménom. Ale Boh sa zamiloval a on zostal nažive. Na kolenách vás prosím, pán doktor, zachráňte ho. Život tohto veľkého človeka je teraz vo vašich rukách. – Týmito patetickými slovami zakončil umelec svoj prejav.

Doktor sa ponáhľal, aby mohol začať operovať. Zdalo sa však, že mu niečo chýba. Okrem toho, rozprávania umelca ním očividne otriaslo. Vôbec mu neprišlo zvláštne, že Hamlet-Othello-Ajdyn-Iskandar, ktorý ležal na operačnom stole, sa snažil zachrániť starého Arména. Podľa doktora by sa práve tak zachoval každý, kto sa považuje za človeka. Obyvatelia tohto mesta sa však snažili vyhýbať tomu, čomu sa hovorí ľudskosť, akoby sa sprisahali. Zdalo sa, že sa im dokonca zdá nežiaduce zachovať si ľudskú tvár.

Len pred desiatimi, pätnástimi dňami vykonával doktor Farzani práve tu, v tejto operačnej sále, veľmi komplikovaný zákrok arménskemu dievčaťu, ktoré mohlo mať štrnásť, azda pätnásť rokov a bohvie akým zázrakom sa ju podarilo priviezť do nemocnice.

V metre, kde vždy býva plno ľudí, sa na ňu vrhlo niekoľko azerbajdžanských žien a desiatkam ľudí na očiach sa s ňou porátali. A niekoľko dní predtým nejaký idiotský básnik vtrhol do nemocnice, zmlátil a vyhnal z pracovne doktora, ktorý si na kardiologickom oddelení odpracoval štyridsať rokov, a to len preto, lebo mal to nešťastie a narodil sa ako Armén. Po tejto príhode nezostal v nemocnici ani jeden Armén, či už lekár alebo bežný zdravotnícky personál. Niektorí sa ukryli doma, iní navždy odišli z Baku.

– Jasné, Nümajış muallim. Ako hovoria Peržania: mesele melum est<sup>3</sup>, – vyslovil doktor čulým hlasom, ktorý sa nehodil k jeho očividne zlej nálade, a prekladal chirurgické nástroje.

Nüvariş Karabachly sa neurazil, že doktor skomolil jeho meno (človek, ktorý žil v Moskve vyše tridsať rokov, mal na to úplné právo), no neopomenul dodať:

Kto je Nüvariş Karabachly, pán doktor? – povedal. – Obyčajný herec. Stovka Nüvarišov Karabachlyov nesiaha jednému Sadajovi Sadyglymu ani len po päty. Keby tí gaunerí namiesto neho radšej zmlátili mňa.

– Tiež je z Karabachu?<sup>4</sup> – opýtal sa doktor a opäť skontroloval pacientov pulz.

– Ale nie, pán doktor. Ani ja nie som z Karabachu. Pochádzam z Kürdamiru<sup>5</sup>. Karabachly, to je len môj pseudonym. A Sadaj Sadygly sa narodil v Nachičevane, v Ordubadskom okrese je taká dedina, volá sa Ajlis<sup>6</sup>. Je to starobylá dedina, pán doktor, aj keď ja som tam nikdy nebol. Hovorí, že svojho času tam žilo veľa Arménov. Sedem alebo osem arménskych chrámov tam vraj stojí doteraz. Tí Arméni boli zrejme veľmi múdri a dobrí. A Sadaj Sadygly, to je vám taký človek, pán doktor, aj keby kamene z neba padali, nepovie, že biele je čierne. Toľkokrát už doplatil na svoj jazyk, ale ani tak sa nepoučil. O pár mesiacov oslávi päťdesiatku, ale správa sa, akoby mal desať rokov. Čo na srdci, to na jazyku. Nedokáže ho držať za zubami, dokonca ani v tejto nebezpečnej dobe. Hovorí, že nie Arméni, ale my sme tí zlí. Nebojí sa. Vždy a všade to rozhlasuje, aj v divadle, aj po čajovniach.

Doktor Farzani doširoka otvoril oči, tentoraz sa pozrel do tváre pacienta s akýmsi zvláštnym záujmom. Akoby si ho až teraz naozaj všimol. Ženy, ktoré doteraz mlčali ako hrob, sa zrazu začali medzi sebou o čomsi živo pošepky rozprávať. Farzani pevne uchopil Nüvariša Karabachlyho pod pazuchu a odviezol ho k dverám so slovami:

– Poďme, mladý pane, tu už nemáš čo hľadať. Počkaj na chodbe, oddýchni si. Keď chceš, tak choď domov, daj si za pohárik vodky, tak, ako sa patrí, a zaľahni spať. Môžeš prísť neskôr, ak sa ti bude chcieť. Tu nejde o slepé črevo, priateľu, tu je potrebná kompletná rekonštrukcia, zaberie to také tri, štyri hodiny. Netráp sa. Tvoj druh bude žiť. Urobím z neho takého Othella, že Desdemona od radosti omdlie.

Takto vypevradil chirurg umelca na chodbu a zatvoril za ním dvere.

Keď sa za ním zabuchli dvojkrídlové dvere, pocítil zrazu Nüvariš Karabachly prenikavú samotu, akoby tam, za zatvorenými dverami, zostal celý svet.

Z dlhej, sporo osvetlenej chodby naňho dýchol závan smrti. Svetlo bolo zhasnuté. Dookola nikoho. Veľké dvojkrídlové okná na náprotivnej stene sa tmavo chmúrili, svetlo cez ne neprenikalo, možno boli veľmi zaprášené alebo sa už vonku zotmelo.

Len na jednom mieste, blízko zaskleného balkóna, rovno pri dverách, bolo vidno lavičku. Nikde inde sa na chodbe sadnúť nedalo. Nüvariš Karabachly pomaly zamieril k lavičke, točila sa mu hlava a pokúšali sa oňho mdloby. Už dávno si chcel zafajčiť, ale nemal síl ani len na to, aby siahol rukou do vrecka a vytiahol odtiaľ škatuľku cigariet.

Keď poďišiel k lavičke, tesne vedľa dvier zazrel dve tabuľky, ktoré viseli na stene jedna nad druhou. Na hornej bolo veľkými čiernymi písmenami po rusky napísané TRAUMATOLOGICKÉ A CHIRURGICKÉ ODDELENIE, na spodnej, tiež po rusky, menšími písmenami: Primár Farzani Farid Gasanovič. Dvere do pracovne doktora Farzaniho boli otvorené.

Akokoľvek bol Nüvariš Karabachly utrápený, akokoľvek si túžil sadnúť, predsa sa len nezviezol na lavičku pri dverách. Zdalo sa mu, že ak to spraví, už sa nikdy nepostaví. Opatrne nazrel cez otvorené dvere do pracovne: stôl, dve staré stoličky, pohovka, trezor, starý televízor, elektrická kanvica na čaj, umývadlo. Vybral z vrecka cigarety, ale opäť sa neodhodlal zapáliť si. Čoraz silnejšie cítil nastupujúce mdloby. Zamieril k oknu a ešte ani nebol pri ňom, keď si všimol, že od operačnej sály sa opačným smerom vinie taká istá, dlhá chodba. Na rozdiel od prázdnej chodby, na začiatku ktorej stála pracovňa doktora Farzaniho, bolo na tej druhej veľa okien a modrasté dvere izieb, čo sa zoradili do zástupu, upierali pohľad do kalných oblokov popolavej farby.

Pri jednom z nich postával chlapec s nohou v sadre. Opieral sa o barly a fajčil. Pri otvorených dverách izby opodiaľ uvidel staršiu ženu s previazanou rukou. Okrem nich dvoch nebolo na chodbe ani duše.

Nüvariš Karabachly si zapálil cigaretu, ktorú celý ten čas držal v ruke, ale keď si prvý raz potiahol, zatmelo sa mu pred očami. Zľakol sa, že spadne, a tak, pridŕžajúc sa steny, dovliekol sa k la-  
vičke a sedel tam, až kým sa clona, ktorá mu zastrela zrak, pomaly nerozplynula.

Clona Nüvariša Karabachlyho netrápila. Zvykol si na ňu.

Teraz ho viac trápilo, ako oznámi žene Sadaja Sadyglyho – Azade chany, čo sa stalo.

Nüvariš často navštevoval Sadaja Sadyglyho. Vedel, kde robí jeho žena. Azada chany bude asi ešte v práci. Ale v tej chvíli bolo pre Nüvariša takmer nemožné vstať a vydať sa za ňou do práce. Ešte si nepremyslel, ako jej o všetkom porozpráva. Najlepšie by bolo zostať tu a počkať, kým sa operácia neskončí. Sadajove rany previažu, preberie sa z bezvedomia. Potom bude oveľa jednoduchšie povedať Azade chany, čo sa stalo. (Zabudol, že je nedelňa a nie je v práci.)

Nüvariš Karabachly bol trikrát ženatý, ale v ten večer ho v celom meste nikto doma nečakal.

Prvý raz sa pokúsil založiť si rodinu, keď mal okolo devätnásť, dvadsať rokov: jednoducho posadil svoju milú do taxíka a bez zá-  
snub, bez svadby, bez vena ju odviezol do otcovského domu. To, že nemali svadbu, nebolo až také hrozné, ale Nüvarišova matka nemohla neveste nijakovsky odpustiť, že prišla do manželovho domu bez vena. Po mesiaci a pol vojny so svokrou si dievča pobalilo veci, vyšlo z dverí a už sa nikdy nevrátilo.

Keď bol ešte mladý a v divadle vystupoval len v bezvýznamných úlohách, jednému z najstarších zamestnancov divadla „poskytli lepšie bytové podmienky“ a jeho vlhký byt v suteréne, ktorý sa nachádzal v Montinovej štvrti<sup>7</sup>, dali Nüvarišovi. Takmer deväť rokov tam žil so svojou druhou ženou, ktorá zomrela na rakovinu pľúc. Tretia žena Nüvariša Karabachlyho, Giulietta, bola tridsaťšesťročná dcéra jedného popredného herca z ich divadla, stará panna. Päť rokov boli bez detí. Potom sa im narodil syn. Raz, nemluvňa nemalo ešte ani tri

mesiace, Giulietta počas nočného kĺmenia zaspala. Keď sa zobudila, uvidela zmodrané telo dieťaťa, ktoré sa udusilo medzi jej prsníkmi. Giulietta si to nevedela odpustiť, mŕtve dieťa neutíchalo, plakalo, pýtalo si mlieko. A tak prestala jesť, piť, spať. Úbožiatko, nepožila si po smrti dieťaťa ani desať dní. Vyschla ako trieska, zhorela ako sviečka a zmizla ako tieň – akoby nikdy ani nebola.

Teraz mal Nüvariš už vyše desať rokov pekný dvojizbový byt v centre mesta. Do februára tohto roka v ňom žil svojím i keď samotárskym, ale v porovnaní s dneškom pokojným, možno až priveľmi šťastným a bezstarostným životom. A potom to prišlo – osud sa mu vysmial. Nüvariš Karabachly sa snažil chodiť do svojho bytu len v noci, a aj to len preto, lebo sa nemal kam podieť. Vo vlastnom dome nemal ani chvíľu pokoja, nevedel, čo je to spánok alebo oddych. Išlo o to, že jeden z pracovníkov bakuského sovietu, robustný bruchatý dlháň so síce malou, ale výnosnou funkciou sa zmocnil bytu starej pracovníčky divadla, šatniarky Gréty Sarkisovny Minasovovej, ktorej prideliť bývanie na najvyššom, desiatom podlaží ich domu v ten istý deň ako jej susedovi Nüvarišovi, a urobil si z neho vskutku ozajstný bordel. Spoza steny sa celé dni ozýval len hluk a rachot. Živočíšny smiech, výkriky starých skúsených prostitútok i zatiaľ ešte mladučkých dievčat, ktoré len začínali s remeslom, ich pripité, predstierané stony od rozkoše ho pripravovali o rozum. Cez deň ho oberali o pokoj, v noci o spánok.

Povrávalo sa, že tento dlháň je jedným zo šušských boháčov. V Baku sa objavil nedávno. Zamestnal sa v bakuskom soviete a v družstevnom dome susediacom s Nüvarišovým domom si kúpil štvorizbový byt. Tento chlap mal hranatú postavu. Zarážajúco široký chrbát presahoval rámec akýchkoľvek štandardov. Mal husté vlasy, čierne ako smola, rovnako čierne bolo aj jeho husté obočie, široké, bohaté fúzy a vypleštené, bezvýrazné krokodílie očka. Dokonca aj meno a priezvisko tohto človeka boli pre Nüvariša Karabachlyho

prejavom krutosti a bohorúhačstva: Šahgadžar Armaganov! Nech sa prepadne ten, kto dal meno tomuto zvieraťu!

Raz ráno, keď ešte len svitalo, sa vo dvore strhol krik: vraj, počúvajte ľudia, akási Arménka tu vyskočila z balkóna. Drobné starecké telo Gréty Sarkisovny ešte len zomieralo vo veľkej kaluži krvi a po meste sa už začali šíriť čudné chýry o tom, že Arménka, ktorá vyskočila z balkóna, napísala pred smrťou kajúcny list: „Nenávidím sa za zločiny, ktoré vykonalí Arméni. Pohrdam svojím národom a preto už viac nechcem žiť na tomto svete. Karabach patrí Azerbajdžanu. Nech žije Azerbajdžan.“

Nüvariš ani vtedy, ani teraz nepochyboval o tom, že v tejto „samovražde“ má prsty práve ten šušský dlháň. Je veľmi pravdepodobné, že to bol sám Šahgadžar Armaganov, kto vyhodil Grétu Sarkisovnu z balkóna. Časy sú teraz také. Pokojne možno vyhodiť z balkóna čo aj sto Arménov denne. A spolu s nimi aj moslimov. Z povrchu zemskeho možno zniesť každého, ak len nemá za sebou niekoho, kto ho chráni. Herec sa Šušana bál zo dňa na deň viac a viac. Teraz niet ani zákonov, ani súdov, v jeden krásny deň sa zoberie a bez okolkov vyhodí z balkóna aj jeho, Nüvariša, a bude to vydávať za samovraždu. Kto bude vyšetrovať tento zločin, kto dokáže, že tento chladnokrvný, bezbožný a neľútostný úradník bakuského sovietskeho je naozajstný kriminálnik?

Chladný a tupý šok zo stresu, ktorý zažil, ešte neopustil umelcovu dušu, a jeho krehké, citlivé vnútro už blčalo nenávisťou a hnevom. Veď koľkokrát denne sa dá okrskovému milicionárovi opakovať jedno a to isté: zľutuj sa, majže svedomie a zatvor ten bordel, veď čochvíľa sa stane z mesta jeden veľký verejný dom. V tejto veci sa ocitol umelec neraz u náčelníka milície. A koľko len telegramov a listov poslal na okresný výbor, ústredný výbor, dokonca na bakuský sovietsky, až kým sa nakoniec nerozhodol: buď v tejto krajine panuje bezvládie, alebo sú všetci ľudia, ktorí predstavujú vládu, jedna ruka s katom Šahgadžarom Armaganovom. Aj všetkým v divadle roz-